

بررسی تاثیر امنیت اخلاقی بر همبستگی و وفاق اجتماعی

علی فلاحی^۱ و مجید کفاشی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۲/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۰۲

چکیده

زمینه و هدف: وجود همبستگی و وفاق اجتماعی از پیش نیازهای ضروری توسعه و رشد جوامع در دنیای امروزی به ویژه کلان شهرها است که در جوامع جدید با مخاطرات جدی همراه است. یکی از عوامل اثرگذار بر وفاق اجتماعی وجود امنیت اخلاقی در جامعه است. این پژوهش به منظور بررسی تاثیر امنیت اخلاقی بر همبستگی و وفاق اجتماعی انجام شده است.

روش: شیوه اجرای این پژوهش پیمایش است. جامعه آماری پژوهش را شهروندان ساکن کلان شهر تهران تشکیل داده‌اند و بر اساس جدول کرجسی و مورگان، نمونه ۳۸۴ نفری مورد پرسش قرار گرفته‌اند. داده‌ها با کمک پرسشنامه روا و پایا (آلفای کرونباخ ۰/۹۱) گردآوری و با استفاده از تکنیک مدل سازی معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها و نتایج: پژوهش نشان داد میانگین نمره امنیت اخلاقی در شهر تهران، کمتر از متوسط و میانگین نمره وفاق اجتماعی متوسط است و تاثیر امنیت اخلاقی بر وفاق اجتماعی معنادار است. بنابراین ضرورت دارد به دلیل پایین بودن احساس امنیت اخلاقی در شهر تهران، سیاست‌های مرتبط با این موضوع، بازنگری و با توجه به اهمیت وفاق اجتماعی، سیاست‌های مربوط به حوزه امنیت اخلاقی پیگیری شوند.

واژه‌های کلیدی: وفاق اجتماعی، همبستگی اجتماعی، امنیت اخلاقی، تهران.

۱. دانش آموخته دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛ fallahy@me.com

۲. دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن؛ majidkaffashi@gmail.com

مقدمه

امنیت ابعاد مختلفی دارد که یکی از مهم‌ترین وجوه آن امنیت اخلاقی است. مطالعه این وجه از امنیت به شرایط خاص فرهنگی، اجتماعی هر جامعه بستگی دارد. بر اساس نظریه‌های موجود، بالارفتن میزان احساس امنیت اخلاقی موجب شدت پیوندها و انسجام در جامعه می‌شود. یکی از ویژگی‌های عمده کلان شهرهای فعلی کاهش نگران کننده پیوندهای اجتماعی و اخلاقی میان شهروندان است. در کنار معیارهای متعدد تعیین کننده جغرافیایی، اقتصادی، اداری و... کلان شهر کانون اجتماعی فضایی است که به تناسب افزایش جمعیت، توسعه نظام کارفنی و بالارفتن حجم انتظارات پیوسته در معرض اشکال مختلف از کاهش یا گسست در پیوندهای اجتماعی و اخلاقی قرار دارد. کاهش همبستگی‌های شهری ممکن است در نهایت به ظهور اشکال گوناگون از ناهنجاری‌ها و بیماری‌های رفتاری و حتی در سطح بالاتر، به شکل‌گیری جرائم شهری و اختلال در نظام روابط جمعی و کارکردهای آن منجر شود (موسوی، ۱۳۸۱، ص ۵). افزایش آمار جرائم، فزونی میزان ناهنجاری‌های اجتماعی، رفتاری و روانی، کژکارکردی روابط خانوادگی، کاهش احساس مسئولیت مشترک جمعی، رواج فرهنگ فردگرایانه منفی و موارد دیگر، خطر کاهش همبستگی‌های اجتماعی و اخلاقی را به تهدیدی برای سلامت و توسعه پایدار در کلان شهرها تبدیل نموده است. ابن خلدون دانشمند اسلامی، همبستگی اجتماعی را مبتنی بر عصبیت قومی می‌داند و معتقد است که جوهره حیات جمعی را پدیده تعلق اجتماعی و روح یاری‌گری به یکدیگر تشکیل می‌دهد، که این روح یاری‌گری و عصبیت، همان ایجاد همبستگی اجتماعی است. به نظر وی علل اصلی تمایل شهروندان به سوی منافع شخصی و سودگرایانه غفلت از حمایت‌های مشترک از یکدیگر، کاهش احساس مسئولیت مشترک در قبال عوارض محیطی، افزایش ناملایمت‌های اجتماعی و کاهش عصبیت یا پیوستگی‌های قومی، گروهی و جمعی است (نقی زاده، ۱۳۹۲، ص ۱۱۲).

بدون شک رشد و تعالی هر نظام اجتماعی در پرتو همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی افراد آن جامعه میسر می‌شود. وفاق اجتماعی یا همبستگی اجتماعی توافق بر سر مجموعه‌ای از ارزش‌ها و باورها است که حاصل آن ایجاد انرژی عاطفی بوده و این انرژی عاطفی است که می‌تواند اساس یک زندگی اجتماعی مثبت را تشکیل دهد (صداقت زادگان، ۱۳۷۹، ص ۱۰). بدون وجود وفاق اجتماعی مشارکت عمومی و مردمی، امکان توسعه، رشد و تعالی یک کشور امکان پذیر نیست. از بعد اجتماعی نیز وحدت و همبستگی عمومی نقش به‌سزایی در تثبیت نظام اجتماعی دارد، چرا که جوامع بشری تنها در سایه همبستگی اجتماعی است که می‌توانند به روابط و تعاملات روزمره زندگی خویش بپردازند، زبان یکدیگر

را درک کنند، واکنش‌های دیگران را پیش‌بینی نمایند و برای آینده زندگی خود برنامه داشته باشند. از این رو، می‌توان گفت به هر میزان انسجام اجتماعی، وحدت و همبستگی ملی و علاقه‌مندی ملتی در مسیر حرکت به سوی اهداف مورد نظر یک نظام، یعنی توسعه پایدار، مشابه و همگرایانه باشد، چنین ملتی سریع‌تر به اهداف و آرمان‌های متعالی و چشم‌اندازهای بلندمدت ترسیم شده خواهند رسید (باقی نصرآبادی، ۱۳۸۴، ص ۱۱). دورکیم^۱ معتقد است یکی از عوامل بسیار مهمی که موجب همبستگی اجتماعی می‌شود وجدان جمعی است. با اعتقاد او، سلطه وجدان جمعی شعاع عمل فردی را محدود می‌سازد. اگرچه این وضع با جریان تحولات اجتماعی دگرگون خواهد شد ولی نه از راه نیروهای اخلاقی، بلکه با تغییر شکل آن. به نظر دورکیم همبستگی ارگانیکی ویژه جوامع جدید و همبستگی مکانیکی مخصوص جوامع سنتی تر است. همبستگی ارگانیکی برای عمل کردن، به نیروی اخلاقی جامعه نیازمند است. تقسیم کار مورد نظر دورکیم نیز در بررسی روابط میان تاریخ، نیروی اخلاقی، و آزادی انسان است (آزادی و سرحدی، ۱۳۹۲، ص ۸). ضرورت دارد به ویژه با توجه به ویژگی‌های پیچیده در جامعه جدید که منجر به واگرایی و پدیده افزایش بی تفاوتی گردیده است، عوامل موثر بر میزان وفاق اجتماعی مورد شناسایی قرار گرفته و تقویت شود. بر اساس آنچه گفته شود یکی از این عوامل به تعبیر دورکیم وجدان جمعی است و میزان نارضایتی از مشاهده شکسته شدن ارزش‌های اخلاقی در جامعه موجب بروز و ظهور پدیده‌ای به نام ناامنی اخلاقی در جامعه می‌شود. این پژوهش ضمن بررسی وضعیت موجود ناامنی اخلاقی و وفاق اجتماعی در شهر تهران، به دنبال پاسخگویی به این پرسش است که رابطه بین امنیت اخلاقی و پیوندهای اجتماعی در شهر تهران چگونه است.

پیشینه پژوهش: عبدالرحمانی، حسین پور و بشیری (۱۳۹۷)، در پژوهشی با بررسی نقش تلگرام در بروز جرائم اخلاقی به این نتیجه رسیدند که محتوای این پیام رسان با تضعیف نظارت خانوادگی، ترویج بی بندباری، کم رنگ شدن ارزش‌های مذهبی، تبلیغ سبک زندگی غربی و اطلاع رسانی نامطلوب در گرایش به ناهنجاری اخلاقی موثر است. غرایاق زندی (۱۳۹۱)، در پژوهش خود با عنوان «نسبت اخلاق و امنیت: امکانی برای امنیت اخلاقی»، مدعی شده که در مطالعات امنیتی به مفهوم اخلاق توجه اندکی شده است، در حالی که امنیت عمدتاً در قلمرو اجتماعی و سیاسی مطرح است. نقدی و تولایی (۱۳۹۳)، در پژوهشی با بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر پرورش اخلاقی جوانان دریافتند هنجار اخلاقی انصاف به منزله تجلی عدالت در سطح جامعه، مهم‌ترین معیار رفتاری برای توزیع منابع است. رفیعی و قربی (۱۳۹۱)، در

1. Durkheim

پژوهشی با عنوان «تحصیل امنیت اخلاقی و ارزشی در قانون جمهوری اسلامی ایران»، اظهار داشته‌اند که امنیت اخلاقی و ارزشی یکی از دغدغه‌های دولت‌ها و حکومت‌ها است. در موضوع امنیت اخلاقی تاکنون تحقیقات بسیار اندکی انجام شده و علی‌رغم این که برخی از تحقیقات موضوع را از لحاظ نظری و بنیادین مورد بررسی قرار داده‌اند، تحقیقات موجود نیز کمتر از نوع کاربردی بوده‌اند. این تحقیق ضمن بررسی و واکاوی اصطلاح امنیت اخلاقی میزان و سطح امنیت اخلاقی در کلان شهر تهران، پیامدهای مهم امنیت اخلاقی را مورد مذاقه قرار داده است.

مبانی نظری: مفهوم همبستگی در شهر حکایت از انواع مختلف ارتباطات نیرومند عاطفی و اجتماعی ساکنین دارد. در این صورت ارزش‌های اجتماعی، اعتقادی و اقتصادی مشترک عامل تعیین کننده‌ای در تامین نسبی همبستگی اجتماعی شهروندی محسوب می‌شوند. مقوله همبستگی شهری در نوع خود با تناقض‌های زیادی روبرو است و یکی از مهم‌ترین آنها تعیین مرزهای همبستگی یا عدم همبستگی اجتماعی است. همچنین شاخص‌های تعیین کنندگی همبستگی سیال هستند و ممکن است در هر منطقه جغرافیایی با منطقه دیگر تفاوت داشته باشد (موسوی، ۱۳۸۱، ص ۷). تالکوت پارسونز^۱ جامعه شناس آمریکایی، عامل تقویت همبستگی اجتماعی را در تعادل و هماهنگی میان ایده‌ها، باورها و ارزش‌های مشترک با محیط می‌داند (احمدی، ۱۳۹۶، ص ۱۱). این ارزش‌ها و هنجارهای مشترک به خودی خود نمی‌توانند همبستگی میان افراد جامعه را تأمین کنند، مگر این که محیط و جامعه را با خود سازگار کنند. ایجاد همبستگی و وفاق اجتماعی در جامعه تحت تاثیر عواملی چون اعتقادات و احساسات مشترک و تعادل و هماهنگی میان باورها و ارزش‌ها است. به زعم هابرماس^۲ پیوندی ارگانیک بین احساس آنومی و عدم امکان کنش ارتباط وجود دارد (هانت و جونز، ۱۹۹۱)^۳. رواج این حس میان افراد جامعه موجب از کار افتادن عیارها و هنجارهای همگانی و به تبع آن، رشد و گسترش فردگرایی غیر اخلاقی می‌شود. افزایش این پدیده به ویژه در کلان شهرها موجب می‌شود برخی از افراد نسبت به ارزش‌ها و هنجارهایی که در طول تاریخ به وجود آمده است بی‌اعتنایی نموده و کنش‌های این دسته در جامعه موجب نارضایتی گردد. نارضایتی از رفتارهایی که در جامعه به عنوان عبور از خط قرمزها تلقی می‌شود، سبب کاهش علقه افراد با جامعه می‌شود. بروز مشاجرات و درگیری‌های افراد در حوزه‌های فردی و غیر فردی می‌تواند ناشی از رنگ باختن معیارهای اخلاقی، قواعد ازکارافتاده و قاعده‌گریزی افراد جامعه و کاهش همبستگی اجتماعی

1. Talcott Parsons

2. Habermas

3. Honneth, Axel, & Hans, Joas

باشد و این‌ها ویژگی‌های جامعه‌ای است که در آن هنجارها تضعیف شده است. پدیداری چنین پنداشتی در ذهنیت افراد جامعه کنش‌های آنان را نیز تحت تأثیر قرار خواهد داد. فردی که انحرافات اخلاقی را مشاهده می‌کند، اطراف خود را پرآشوب می‌بیند و این مکانیسم منجر به کاهش همبستگی و در نهایت موجب کاهش وفاق اجتماعی می‌شود. در این حالت از نظر فرد هنجارهای تنظیم‌کننده رفتار مبهم و ناکارآمد می‌باشد و این فرد نسبت به جامعه بی‌اعتماد می‌شود.

زمانی که دورکیم در کتاب «خودکشی و تقسیم کار اجتماعی» از آنومی به عنوان بحران سخن می‌گفت، مسئله اساسی وی این بود که آنومی مانع شکل‌گیری پیوندهای اجتماعی و مشارکت و در مجموع شکل‌گیری فردگرایی اخلاقی است. دورکیم در نسبت جامعه و فرد، به این مسئله می‌پرداخت که فروپاشی اخلاقی جامعه، مانع تحقق مدنیت و دموکراسی است (حیدری و سرحدی، ۱۳۹۲، ص ۱۱). مطابق نظر دورکیم هرچه شدت پیوندها و انسجام افراد در سطوح خرد و کلان جامعه بیشتر باشد، جامعه از ثبات بیشتری برخوردار خواهد بود. دورکیم مفهوم انسجام و پیوندها را در سطح کلان مطرح نموده و مصادیقی در سطوح خرد را نیز برای آن برشمرد.

پژوهش‌های تجربی موجود نشان می‌دهند که فروپاشی هنجاری متأثر از شدت حمایت، انسجام و پیوندهای اجتماعی نیز هست. وقتی جامعه در اثر شکاف بین اهداف و وسایل یا فروپاشی انسجام اجتماعی آنومیک می‌شود، افراد نسبت به آنومی واکنش نشان می‌دهند (حیدری و دیگران، ۱۳۹۱، ص ۷). همچنین وفاق اجتماعی موجب تمایل فرد برای مثبت بودن، جرات طلبی پرانرژی بودن و صمیمی بودن می‌شود (استین لند^۱، جونسون و جونسون، ۲۰۱۷، ۱۴۵). باید این نکته را در نظر داشت که جامعه برای همه افراد یک الگوی زندگی مناسب را تعیین و در آن‌ها درونی می‌کند، اما وسایل دستیابی به این اهداف را در اختیار همگان به صورت برابر قرار نمی‌دهد و همین مسئله ریشه بروز آنومی در جامعه است (مرتون^۲، ۱۹۶۸).

هابرماس و فهمی که از حوزه عمومی تمایز یافته و زیست جهان دارد، با دغدغه دورکیم در مورد انسان اجتماعی و فردگرایی اخلاقی نسبت دارد. هابرماس در تمایز گذاری نظام و زیست جهان به سنت کارکردگرایی نظر می‌کند که نمایندگان اصلی اش دورکیم و پارسونز هستند (کرایب^۳، ۱۳۸۵، ص ۴۹۹). دورکیم مانند هابرماس در پی بازسازی مفهوم آزادی، انسجام و اقتدار اخلاقی در جامعه است (هابرماس،

1. Stenlund, Jonsson, & Jonsson
3. Craib

2. Merton

۱۳۸۴). دورکیم در کتاب‌های خودکشی و تقسیم کار نیز معتقد است، افسارگسیخته شدن حرص و ولع انسان در وضعیت آنومیک، بستری است که مانع انسجام اجتماعی و شکل‌گیری اخلاق مسئولیت در انسان جامعه مدرن می‌شود. جامعه براساس نظم اجتماعی و به واسطه هنجارهای اجتماعی اداره می‌شود. هنجارهای اجتماعی الگوها و شیوه‌های تعیین‌کننده رفتار، در کنش متقابل میان انسان‌ها هستند که پیروی از آن‌ها موجب تعادل و نظم در جامعه می‌گردد. چنانچه هنجارها قدرت تنظیم‌کنندگی خود را بر رفتار افراد جامعه از دست داده و افراد نسبت به هنجارهای موجود بی تفاوت شوند، جامعه دچار وضعیتی آنومیک می‌شود (رفیع پور، ۱۳۷۸) که این موضوع خود به خود موجب کاهش وفاق اجتماعی خواهد شد. در ادبیات جامعه‌شناسی دو مفهوم پردازی کلی از آنومی وجود دارد: یکی فقدان وفاق یا درجه توافق پایین در مورد هنجارهای مسلط جامعه، که در این حالت ما در مورد جامعه یا فرهنگ بی‌هنجار صحبت می‌کنیم و با سطح کلانی از تحلیل سر و کار داریم. رویکرد دیگر بر نگرش‌های فردی تأکید دارد؛ از این منظر اشخاصی که به لحاظ روان‌شناختی از نظم هنجاری بیگانه شده‌اند (یا آن را رد می‌کنند) به عنوان بی‌هنجار دیده می‌شوند (موریسون^۱ و همکاران، ۱۹۹۵). انسجام بالا، پیوندهای اجتماعی قوی و ارزش‌های اجتماعی مشترک را می‌پروراند. به میزانی که جامعه خواست‌های یک فرد را تنظیم می‌کند، معنای زندگی او را نیز تعیین می‌کند (شاور^۲، ۲۰۱۴، ص ۱۰)، به شرطی که احساس امنیت اخلاقی در جامعه در سطح مطلوبی باشد و افراد پیمان خود را با ارزش‌ها و آرمان‌های اجتماعی محفوظ نگاه دارند در غیر این صورت به تعبیر دورکیم با پدیدار شدن وضعیت آنومیک در جامعه به دلیل اثر گسست در ارزش‌های اخلاقی، پیوند میان افراد و جامعه از یکدیگر گسسته خواهد شد.

روش

شیوه اجرای این پژوهش پیمایش است. جامعه آماری پژوهش را شهروندان ساکن کلان شهر تهران تشکیل داده‌اند و بر اساس جدول کرجسی و مورگان، نمونه ۳۸۴ نفری مورد پرسش قرار گرفته‌اند. داده‌ها با کمک پرسشنامه روا و پایا (آلفای کرونباخ ۰/۹۱) گردآوری و با استفاده از تکنیک مدل سازی معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شدند. در جدول ۱، اطلاعات پرسشنامه پژوهش ارائه شده است.

1. Morrison
2. sure

جدول ۱. معرفی ابزار پژوهش

نام متغیر	شاخص‌ها	توضیح	گویه	پایایی
وفاق اجتماعی	اعتماد بنیادی	میزان اعتماد به جامعه، نهادهای اثرگذار	۴	۰/۷۱
	اعتماد اجتماعی	کمک، مشاوره، صراحت و صداقت نسبت به افراد جامعه	۴	۰/۸۹
	وحدت نمادی	تلاش برای رعایت قوانین، حفظ اموال عمومی، محیط زیست، رفع مشکلات محیطی	۵	۰/۸۸
	تقابل	کدورت نسبت به عملکرد اعضاء جامعه، خانواده، دوستان، همسایگان و همکاران	۵	۰/۷۱
	مشارکت	میزان مشارکت در انتخابات‌ها، مشارکت‌های محلی، انجمن‌ها	۵	۰/۷۴
	مشارکت ذهنی	آمادگی برای مشارکت‌های محله ای، روابط همسایگی، احیاء هویت محله ای	۳	۰/۹
امنیت اخلاقی	پوشش در جامعه	مشاهده و آزرده خاطر شدن از وضعیت پوشش افراد در شهر تهران	۴	۰/۷۲
	حجاب	مشاهده و آزرده خاطر شدن از وضعیت رعایت حجاب در شهر تهران	۳	۰/۷۵
	مفاسد جنسی	مشاهده مفاسد جنسی و پدیده زنان ویژه در شهر تهران	۴	۰/۷۸
	ارتباطات نامشروع	نگرانی از شیوع روابط نامشروع در میان نوجوانان و جوانان	۴	۰/۷۷
	اختلاط زنان و مردان	نگرانی از اختلاط زنان و مردان در فضاهای عمومی مانند مترو، اتوبوس و...	۳	۰/۶۹
	نگه داری از حیوانات خانگی	نارضایتی از سگ گردانی در پارک‌ها، خودروها، خیابان و آپارتمان	۳	۰/۷۶
	موسیقی و فیلم نامناسب	نارضایتی از شیوع موسیقی، موزیک زیرزمینی، فیلم‌ها و سریال‌های خارجی نامتناسب با فرهنگ عمومی	۳	۰/۷۱
	نزاع و ناسزا	نارضایتی از مشاهده نزاع خیابانی و ناسزاگویی در جامعه	۴	۰/۷۲
	مزاحمت	مشاهده و نارضایتی از ایجاد مزاحمت برای زنان	۴	۰/۸۹

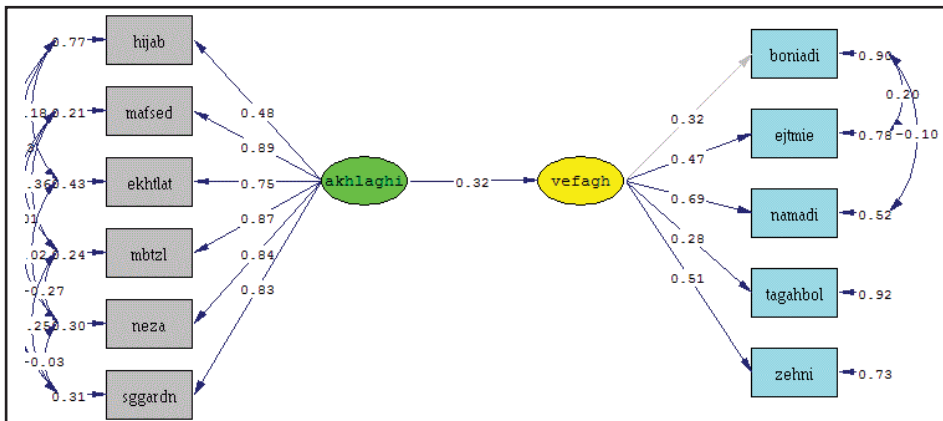
یافته‌ها

یافته‌های توصیفی:

بر اساس اطلاعات به دست آمده ۴۳/۹٪ پاسخگویان مرد و ۵۶/۱٪ پاسخگویان زنان هستند. میانگین سنی پاسخگویان ۳۴/۸۱ می باشد و نیمی از پاسخگویان تا ۳۴ سال سن دارند. بیشترین سن تکرار شده (مد) ۳۵ سال می باشد. کمترین سن پاسخگویان ۱۸ سال بوده است و بیشترین سن نیز ۷۰ می باشد. ۲۸/۳٪ را مجردها و ۶۸/۴٪ را متأهل ها شامل شده اند. ۱۷/۹٪ دارای شغل آزاد، ۵/۵٪ بیکار، ۱۳٪ خانه

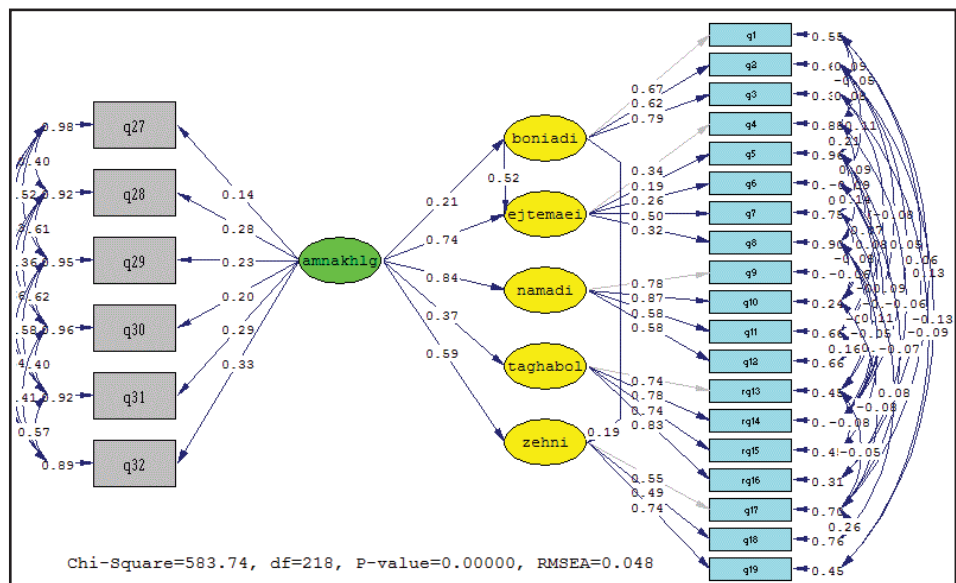
دار، ۱/۱٪ دانش آموز، ۱/۴٪ سرباز، ۶/۵٪ دانشجو، ۲۹/۸٪ کارمند بخش خصوصی، ۲۰/۴٪ کارمند بخش دولتی، ۱/۴٪ نظامی و ۳٪ بازنشسته می باشند.

توصیف متغیرهای پژوهش نیز نشان می دهد میانگین نمره امنیت اخلاقی در تراز ۱۰۰، ۲۵۸ است که نشان دهنده میزان امنیت اخلاقی کم در جامعه است و این موضوع نشان دهنده آن است که مردم شهر تهران نسبت به گویه های مطرح شده ناراضی بوده و این نارضایتی بیش از متوسط است. براساس محاسبات همچنین، میانگین نمره شاخص های وفاق اجتماعی همچون اعتماد بنیادی، بیش از متوسط و نزدیک به زیاد، اعتماد اجتماعی زیاد، وحدت نمادی زیاد و مشارکت ذهنی کمتر از متوسط است. یافته های استنباطی: برای پاسخ دادن به پرسش این پژوهش، چند فرضیه تعریف و در ادامه آزمون شده اند. فرضیه اول: امنیت اخلاقی بر وفاق اجتماعی اثرگذار است.

نمودار ۱. بررسی تاثیر امنیت اخلاقی بر همبستگی و وفاق اجتماعی

همان گونه که نمودار ۱، نشان می دهد، بین امنیت اخلاقی و وابسته وفاق اجتماعی با شدت متوسط (۰/۳۲) رابطه وجود دارد. این به این معنی است که با افزایش امنیت اخلاقی در جامعه، میزان وفاق اجتماعی بر اساس شاخص های مطرح شده افزایش می یابد. ضرایب تی مشاهده شده نیز نشان می دهد همه روابط مشاهده شده معنادار هستند. ضریب RMSEA به دست آمده برابر ب ۰/۰۶۱ است و از آنجاکه کمتر از میزان ۰/۰۷ می باشد، حاکی از آن است که برازش مدل مطلوب و قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. عدد ۰/۹۷ برای ضرایب gfi و nfi نیز حاکی از قابل تعمیم بودن داده های تجربی به جامعه آماری می باشد. فرضیه دوم: امنیت اخلاقی بر شاخص های اعتماد بنیادی، اعتماد اجتماعی، وحدت نمادی، تقابل، مشارکت اثرگذار است.

نمودار ۲. بررسی تاثیر امنیت اخلاقی بر شاخص‌های همبستگی و وفاق اجتماعی

بررسی رابطه میان متغیرهای امنیت اخلاقی و مولفه‌های وفاق اجتماعی در نمودار ۲ نشان می‌دهد که بین امنیت اخلاقی و مولفه‌های اعتماد بنیادی، اعتماد اجتماعی، وحدت نمادی، تقابل و وحدت ذهنی همبستگی وجود دارد. خروجی مشاهده شده نشان می‌دهد که متغیر امنیت اخلاقی می‌تواند به صورت همزمان بر هر ۵ شاخص وفاق اجتماعی تاثیر گذار باشد. بیشترین میزان ارتباط میان شاخص‌های امنیت اخلاقی، با وحدت نمادین با ضریب ۰/۸۴ مشاهده شده است. بعد از وحدت نمادی بیشترین شدت رابطه امنیت اخلاقی با اعتماد اجتماعی (۰/۷۴) است. در نوبت بعد همبستگی امنیت اخلاقی با مشارکت ذهنی ۰/۵۹ است. امنیت اخلاقی با شاخص تقابل با ضریب ۰/۳۷ ارتباط دارد و در نهایت امنیت اخلاقی با اعتماد بنیادی با ضریب ۰/۲۱ همبسته است. همچنین بر اساس خروجی مشاهده شده، اعتماد بنیادی با اعتماد اجتماعی و مشارکت ذهنی همبستگی دارد. ضریب RMSEA مشاهده شده نشان می‌دهد، مدل مشاهده شده از برآزش مطلوبی برخوردار است و قابلیت تعمیم به کل جامعه آماری را دارد. لازم به ذکر است تحلیل‌های توصیفی صورت گرفته بر روی متغیرها نشان می‌دهد میزان وفاق اجتماعی به جز شاخص مشارکت ذهنی در سطح متوسط و مشارکت ذهنی در سطح کم و میزان امنیت اخلاقی در جامعه به میزان کمتر از متوسط است.

فرضیه سوم: شاخص‌های امنیت اخلاقی و وفاق اجتماعی بر اساس ویژگی‌های زمینه‌ای و جمعیت شناختی پاسخگویان تفاوت دارد.

بررسی اثر جنسیت و تاهل بر امنیت اخلاقی و وفاق اجتماعی: بر اساس آزمون تی مستقل انجام شده و سطح معناداری مشاهده شده، نمره امنیت اخلاقی و همبستگی اجتماعی در میان مردان و زنان تفاوت دارد. بر اساس اطلاعات به دست آمده، میزان امنیت اخلاقی در زنان کمتر از مردان است (نارضایتی زنان از مصادیق اخلاقی بیشتر از مردان است). میزان وفاق اجتماعی نیز در مردان کمتر از زنان می باشد. همچنین بر اساس آزمون تی مستقل انجام شده، نمره امنیت اخلاقی در میان متاهل ها کمتر از مجردها است (متاهل ها از مصادیق نامنی اخلاقی نارضایتی بیشتری دارند). وفاق اجتماعی میان متاهل ها و مجردها تفاوتی ندارد.

بررسی رابطه میان تحصیلات و سن با امنیت اخلاقی و وفاق اجتماعی: بر اساس آزمون انجام شده متغیر امنیت اخلاقی با تحصیلات رابطه معکوس دارد. به عبارت دیگر، با افزایش تحصیلات، میزان بی تفاوتی نسبت به مصادیق نامنی اخلاقی افزایش پیدا می کند. شدت این رابطه ۰/۱ و ضعیف است. سن با امنیت اخلاقی رابطه ای ندارد. همچنین نمره وفاق اجتماعی با افزایش تحصیلات افزایش پیدا می کند، ولی با سن رابطه ای ندارد.

فرضیه چهارم: وزن شاخص های متغیر امنیت اخلاقی در شهر تهران با یکدیگر دارای تفاوت می باشد. برای بررسی این فرضیه از آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج آزمون فریدمن در جدول ۲ نشان می دهد میزان شاخص های متغیر امنیت اخلاقی با یکدیگر دارای تفاوت است و می توان شاخص ها را به صورت جدول ۲ اولویت بندی نمود.

جدول ۲. اولویت بندی شاخص های امنیت اخلاقی

ردیف	نام شاخص	میزان	سطح معنی داری
۱	میزان نارضایتی از ایجاد مزاحمت برای بانوان	۰/۳۹	۰/۰۰۰
۲	نارضایتی از وضعیت پوشش در جامعه	۰/۳۷	۰/۰۰۰
۳	نگرانی از شیوع روابط نامشروع	۰/۲۹	۰/۰۰۰
۴	نگرانی از اختلاط در فضاهای عمومی	۰/۲۷	۰/۰۰۰
۵	نارضایتی از وضعیت حجاب	۰/۲۳	۰/۰۰۰
۶	نارضایتی از شیوع آثار هنری مبتذل	۰/۲۲	۰/۰۰۰
۷	نارضایتی از سگ گردانی در فضاهای عمومی	۰/۳۱	۰/۰۰۰
۸	نارضایتی از مشاهده نزاع و ناسزاگویی در سطح جامعه	۰/۳۲	۰/۰۰۰
۹	مشاهده و نارضایتی از پدیده زنان ویژه در سطح شهر	۰/۱۹	۰/۰۰۰

آزمون فریدمن نشان می‌دهد بیشترین میزان نارضایتی در زمینه شاخص‌های امنیت اخلاقی در میان شهروندان تهرانی اختصاص دارد به «ایجاد مزاحمت برای بانوان»، «وضعیت پوشش مردان و زنان» و «مشاهده نزاع و ناسزاگویی در سطح شهر» و «شیوع روابط نامشروع».

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش نشان داد سطح همبستگی و وفاق اجتماعی در شهر تهران به جز در شاخص مشارکت ذهنی نزدیک به میزان متوسط بوده و سطح امنیت اخلاقی از متوسط کمتر است. با توجه به اثر گذاری متغیر امنیت اخلاقی بر همبستگی و وفاق اجتماعی، می‌توان گفت میزان وفاق اجتماعی در جامعه در اثر امنیت اخلاقی پایین با تهدید روبرو است و این در حالی است که جامعه‌ای که دارای همبستگی و وفاق اجتماعی است و از وحدت، یکدلی، یک رنگی و همدلی بهره می‌برد، به راحتی با مشارکت عمومی شهروندان خویش به تحقق اهداف متعالی دست خواهد یافت (احمدی و دیگران، ۱۳۷۸، ص ۲۰). بر اساس یافته‌های پژوهش عبدالرحمانی و همکاران (۱۳۹۷) که نشان داد فضای مجازی در بروز ناهنجاری نقش دارند و بر اساس پژوهش‌هایی که نشان می‌دهد فضای مجازی به واسطه بروز شایعه موجب کاهش همبستگی اجتماعی می‌شود، می‌توان گفت از این حیث نتایج این پژوهش با پژوهش‌های مشابه همسو است. مطابق در نظر دورکیم یک جامعه آنومیک، جامعه ای است که قواعد رفتار- هنجارها- شکسته شده یا در طول دوره ای از تغییرات سریع کارآمدی خود را از دست دهند. آنومی، کارکرد کنترل اجتماعی جامعه را ضعیف می‌کند (سیگل^۱، ۱۹۹۸، ص ۱۳۷). در صورت وجود ناامنی در جامعه میزان عدالت جنسیتی کاهش یافته و موجب کاهش وفاق اجتماعی و کاهش مشارکت‌های ذهنی و کاهش هویت‌های محله‌ای و همسایگی می‌شود (داوینسون، ۱۰۱۴، ص ۱۱)^۲. البته بسیاری از اندیشمندان دلائل دیگری در توضیح رفتارهای ناهنجار دارند (جاکوبسن و رز، ۲۰۱۶)^۳. پارسونز معتقد است جامعه استعداد و ظرفیت جدال و ستیز را دارا است که یکی از ضرورت‌های کارکردی در نظام اجتماعی کارکرد تطبیق و انطباق خرده نظام با نظام اجتماعی است. چنانچه کارکرد تطبیق نتواند نیازهای خود را با شرایط محیطی و ارزش‌ها حاکم بر جامعه هماهنگ نماید، همبستگی اجتماعی نظام اجتماعی تهدید خواهد شد (قاسم‌لو، ۱۳۹۴، ص ۱۰). براساس دیدگاه دورکیم وجود اندکی از انحرافات اخلاقی در هر جامعه تا اندازه‌ای طبیعی است، ولی نباید اجازه داد انحرافات تا

1. Siegel

2. Davison

3. Jacobson & Ross

جایی برسد که منجر به آشفته‌گی اجتماعی شود. مساله‌ای که مورد تاکید دورکیم است، جلوگیری از، از هم گسیختگی و انسجام جوامع جدید و ارگانیک است.

نتایج این پژوهش نشان داد نمره نارضایتی مردم از مصادیق انحرافات اخلاقی در کلان شهر تهران و نیز نمره وفاق اجتماعی در این شهر به میزان متوسط است. بین متغیر امنیت اخلاقی و وفاق اجتماعی همبستگی و رابطه از نوع مستقیم و با شدت متوسط است. باید در نظر داشت عوامل دیگری نیز در تبیین متغیر وفاق اجتماعی دخیل هستند که می‌بایست مورد شناسایی قرار گیرند. هر جامعه تلاش دارد تا اهداف و آرزوهای مردم خود را محدود کند. اگر جامعه‌ای آنومیک شود نمی‌تواند برخواستها و آرزوهای جامعه خود اعمال کنترل کند؛ در این جامعه مطالبات افراد پایان ندارند و در این شرایط اطاعت از قوانین با دشواری صورت می‌گیرد و بروز رفتارهای جایگزین در بین افراد، مانند جرم و انحراف، اجتناب ناپذیر است (حیدری، ستوده ناورودی، شادمان فخرآبادی و نمازی، ۱۳۹۱، ص ۱۱).

پیشنهادها: مبتنی بر نتایج این پژوهش ضرورت دارد براساس پایین بودن احساس امنیت اخلاقی در جامعه و به ویژه نارضایتی بالای نیمی از زنان ساکن در کلان شهر تهران از شاخص‌های امنیت اخلاقی، سیاست‌های مرتبط با این موضوع مورد بازنگری قرار گرفته و با توجه به ضرورت ایجاد انسجام، همدلی و وفاق اجتماعی، سیاست‌های مربوط به حوزه امنیت اخلاقی با همکاری دستگاه‌های متولی اجرا شوند. مشاهدات اولیه در راستای مقابله با تضعیف هنجارهای اجتماعی نشان می‌دهد، صرفاً عملکرد پلیس در جامعه محسوس است، در حالیکه لازم است سایر دستگاه‌های متولی به ویژه نهادهای فرهنگی و تربیتی در این زمینه با برنامه‌ریزی سامان یافته و تقسیم کار ملی، مشارکت نمایند. این در حالی است که این روند به گواه اکثر کارشناسان و متخصصان در جامعه یا وجود ندارد و یا نقش دستگاه‌ها کم‌رنگ است و استنباطی که در این راستا توسط جامعه صورت خواهد گرفت این است که صرفاً پلیس تلاش دارد با ابزار قهری و بدون حمایت دیگر ظرفیت‌ها به مقابله با ناهنجاری می‌پردازد. بنابراین مطالبه جدی از دستگاه‌های تقنینی و نظارتی کشور و اجرای کامل و غیر سلیقه‌ای قانون در این راستا در کنار تقسیم کار ملی مورد انتظار است.

مشاهدات نشان می‌دهد بسیاری از افرادی که در معرض جرائم مرتبط با ناامنی اخلاقی قرار دارند، با قوانین وضع شده مرتبط با موضوعات امنیت اخلاقی کاملاً ناآشنا هستند و این موضوع نمایانگر ضعف رسانه‌ای، یا عدم موفقیت استراتژی‌های رسانه‌ای و فقدان آگاهی عموم جامعه نسبت قوانین وضع شده و ضرورت التزام و احترام به این قوانین مانند سایر قوانین کشور است. به نهادهای سیاستگذار در مدیریت

شهری پیشنهاد می‌شود موضوع امنیت اخلاقی را در سیاست‌های کلان شهر تهران مورد توجه داشته باشند تا بر اساس برنامه‌های جامع توسعه شهر تهران مبنی بر اولویت ارتقاء کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی، مشارکت‌های اجتماعی و... احساس ناامنی اخلاقی در جامعه این موضوعات مهم را با مخاطره مواجه نسازد.

گفتمان امنیت اخلاقی در فضای عمومی، دانشگاهی، آموزشی و تربیتی جامعه کمرنگ است. نیاز است تا نهادهای سیاستگذار آموزشی و تربیتی، ضمن تولید محتوای غنی و علمی در این زمینه مشوق پژوهش‌های گسترده تر و برنامه ریزی تبلیغی در این راستا باشند. لازم به ذکر است گفتمان امنیت اخلاقی باید به یک مطالبه عمومی و خواست ملی تبدیل شود.

تشکر و قدر دانی

از همه صاحب نظران فکری و مسئولان محترم اجرایی مرتبط با این موضوع که در اجرای پژوهش همکاری داشتند، و همچنین کارشناسان مرکز مطالعات راهبردی و آینده پژوهی ژرفا و باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی برای حمایت‌های معنوی و فکری تقدیر و تشکر می‌گردد.

منابع

- احمدی، لیلا؛ صرافی، مظفر؛ توکلی نیا، جمیله؛ محمدیان مصمم، حسن (۱۳۹۶). زنان و فضا مندی ترس در محیط‌های حمل و نقل همگانی، دو فصلنامه پژوهش‌های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده. دوره پنجم. شماره دوم. صص ۱۰-۱۶.
- احمدی، حمید (۱۳۷۸). میزگرد همبستگی ملی و وفاق اجتماعی. فصلنامه مطالعات ملی. سال اول. شماره ۶. صص ۲۰-۱۰.
- باقی نصرآبادی، علی (۱۳۸۴). همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی. نشریه حصون. سال ۱۳۸۴. شماره ۶. صص ۵-۱۱.
- حیدری، آرش؛ ستوده ناورودی، سیدامید؛ شادمان فخرآبادی، اعظم و نمازی، مرجان (۱۳۹۱). آنومی یا آشفتگی اجتماعی: علل و پیامدها. همایش ملی، اشتغال، نظم و امنیت. دانشگاه گیلان، گیلان.
- حیدری، آرش؛ سرحدی، سجاد (۱۳۹۲). دوگانه فرد/ جامعه در اندیشه دورکیم: دوگانه‌ای کاذب یا واقعی. جامعه‌شناسی ایران. سال چهاردهم، شماره ۳. صص ۱۰-۱۵.
- رفیع پور، فرامز (۱۳۷۸)، آنومی یا آشفتگی اجتماعی، پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران. تهران: انتشارات سروش.
- صداقت زادگان، شهناز (۱۳۷۹). عوامل مؤثر بر وفاق اجتماعی با تأکید بر جامعه پذیری و قشر اجتماعی. فصلنامه شورای فرهنگ. سال سوم، شماره ۲۴. صص ۶-۱۰.
- عبدالرحمانی، رضا؛ حسین پور، جعفر و بشیری، هادی (۱۳۹۷). بررسی رابطه استفاده از تلگرام در گرایش به ناهنجاری‌های اخلاقی. دو فصلنامه پژوهش‌های انتظامی اجتماعی زنان و خانواده. سال ششم. شماره ۱۰. صص ۱-۲۰.
- قاسم لو، موسی (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر ضعف مشارکت شهروندان در نظم و امنیت. فصلنامه دانش انتظامی زنجان. سال پنجم. شماره ۱۴. صص ۴-۶.

کرایب، یان (۱۳۸۵). نظریه اجتماعی مدرن: از پارسونز تا هابرماس. (عباس مخبر، مترجم). تهران: نشر آگه.
موسوی، یعقوب (۱۳۸۱). پدیده کاهش همبستگی اجتماعی در کلان شهرها. فصلنامه مدرس علوم انسانی-برنامه ریزی و
آمایش فضا. دوره ۶. شماره ۲۷. صص ۵-۷.
نقی زاده، محمد (۱۳۹۲). بررسی و ویژگی‌های شهر مطلوب در آراء حکما مسلمان. (رساله دکتری). دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم تحقیقات، تهران.
هابرماس، یورگن (۱۳۸۴). نظریه کنش ارتباطی. (کمال پولادی، مترجم). تهران: انتشارات روزنامه ایران.

Davison, L., (2014). Ensuring Safe Public Transport with and for Women and Girls in Port Moserby, Un-women. Retrieved from: https://unwomen.org.au/wp-content/uploads/2016/11/UNW_safe_public_transport.pdf.

Joas, H., & Honneth, A. (Eds.). (1991). Communicative Action: Essays on Jürgen Habermas's The Theory of Communicative Action. MIT Press.

Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. American sociological review, 3(5), 672-682.

Merton, R. K., & Merton, R. C. (1968). Social theory and social structure. Simon and Schuster.

Morrison, W. (2014). Theoretical criminology from modernity to post-modernism. Routledge-Cavendish.

Siegel, L. (1998). Criminology: Theories, Patterns, and Typologies. Belmont, CA: West.

Stenlund, T., Jönsson, F. U., & Jonsson, B. (2017). Group discussions and test-enhanced learning: individual learning outcomes and personality characteristics. Educational psychology, 37(2), 145-156.

Jacobson, S. L., Ross, S. R., & Bloomsmith, M. A. (2016). Characterizing abnormal behavior in a large population of zoo-housed chimpanzees: prevalence and potential influencing factors. PeerJ, 4, e2225.